

วิธีดำเนินงานและการรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยแม่และเด็กเล็กอายุระหว่าง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน จำนวน 96 คู่ ซึ่งเลือกมาจากชนบทในภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง และจังหวัดราชบุรี

การที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลใน 3 จังหวัดนี้เนื่องจาก

1. เป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกับจำนวนเฉลี่ยของประชากรในจังหวัดภาคกลาง จากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2519
2. ลักษณะที่ตั้งของ 3 จังหวัดนี้ มีการกระจายพอสมควร ถึงแม้จะไม่ครอบคลุมพื้นที่ภาคกลางทั้งหมด แต่การเก็บข้อมูลในชนบท จะต้องมีโอกาสในการเลือกลักษณะของชนบทที่เหมือนกัน ดังนั้นไม่ว่าจะเลือกจังหวัดใดของภาคกลางก็ตาม ลักษณะของชนบทที่ต้องการจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในคำจำกัดความของบทที่ 1 ทำให้ไม่มีความแตกต่างในการที่จะเลือกจังหวัดใดก็ได้
3. ความสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างละเอียดตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยและสามารถเดินทางไปในชนบทของ 3 จังหวัดนี้ได้ อย่างทั่วถึง และปลอดภัย

จาก 3 จังหวัดดังกล่าวผู้วิจัยได้สุ่มเลือกอำเภอมาจังหวัดละ 1 อำเภอ และคัดเลือกตำบลโดยการสำรวจจุดสำมะโนประชากรจากตำบลในอำเภอนั้น ๆ ว่ามีประชากรในระดัอายุ 2-4 ปี มากเพียงพอที่จะเลือกเอามาเป็นตัวแทนของประชากรในระดัอายุเดียวกันได้ และลักษณะของตำบลที่เลือกจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของชนบทที่กำหนดไว้

ตามคำจำกัดความในบทที่ 1 ซึ่งคัดเลือกตำบลต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้คือ ตำบลบางคล้า ตำบลท่าทองกลาง ตำบลปากน้ำ และตำบลบางตลาด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลท่าชุมพล ตำบลคลองข่อยและตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้มีสัดส่วนเท่ากันโดยพิจารณาจากเพศ ลำดับที่การเกิด และฐานะทางเศรษฐกิจ ตามที่ได้แสดงสัดส่วนไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของเพศ ลำดับที่การเกิด และฐานะทางเศรษฐกิจ

ฐานะทางเศรษฐกิจ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		รวม
	คนโต	คนรอง	คนโต	คนรอง	
เพศ \ ลำดับที่การเกิด	คนโต	คนรอง	คนโต	คนรอง	
ชาย	12	12	12	12	48
หญิง	12	12	12	12	48
รวม	24	24	24	24	96

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กล่องพลาสติกใสรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 7 x 9 x 4 ซม.
2. สิ่งล่อใจเด็กประเภทลูกอม ทอฟฟี่ และของเล่น เช่น ตุ๊กตารูปสัตว์ เครื่องบินพลาสติก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะจัดไว้ในกล่องพลาสติกที่เตรียมไว้ ในการทดลองแต่ละครั้ง
3. สกอตเทปใส ซึ่งใช้ในการพันรอบฝากล่อง ให้ปิดแน่น ยากต่อการแกะออก เพื่อให้เกิดสภาพการณ์ที่เป็นปัญหา
4. แบบฟอร์มบันทึกพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ใช้บันทึกพฤติกรรมของแม่และส่วนที่ใช้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก โดยแบ่งเป็นช่วงละ 15 วินาที (ดูในภาคผนวก ข)
5. นาฬิกาจับเวลา
6. ตารางวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนำมาจากตารางที่ใช้ในโครงการศึกษาเด็ก ระหว่างประเทศ เรื่อง " Cross - Cultural Study of Personality Development of Children : Ego Formation and Mother - Child Interaction (1975-1978) " ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ.อยุธยา และคณะ กำลังทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้

ลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยพฤติกรรมของแม่และพฤติกรรมของเด็กในแต่ละด้านดังต่อไปนี้คือ

- พฤติกรรมของแม่ ประกอบด้วยพฤติกรรม 8 ลักษณะ คือ
1. การชักชวน เป็นพฤติกรรมของแม่ในการที่จะกระตุ้นหรือชักชวนให้เด็กทำงานหรือแก้ปัญหาโดยการเปิดฝากล่องออก
 2. การยอมรับ ชมเชย และการให้กำลังใจ
 3. การแนะนำ การสอน เป็นพฤติกรรมที่แม่แนะนำวิธีการที่จะเปิดฝากล่องหรือการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง
 4. การออกคำสั่ง เป็นคำสั่งของแม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็ก

5. การรบกวน เป็นพฤติกรรมของแม่ที่ไปขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเด็ก

6. การตีเคียน คว้า ท้าโทษ

7. การปฏิเสธ ไม่สนใจ เป็นพฤติกรรมที่แม่ไม่ตอบสนองต่อการขอความช่วยเหลือของเด็ก

8. การแย่งมาทำเอง เป็นพฤติกรรมของแม่ในการเอากล่องนั้นมาจากเด็ก และแก้ปัญหาในการเปิดกล่องจนเสร็จ โดยที่เด็กไม่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเลย

พฤติกรรมของเด็กประกอบด้วยพฤติกรรม 8 ลักษณะคือ

1. การทำงานแก้ปัญหาคด้วยตนเอง มี 4 ระดับคือ

ระดับที่ 1 เป็นพฤติกรรมการแก้ปัญหาลูกอย่างอิสระ โดยที่แม่ไม่ได้สอน ชักชวน หรือให้กำลังใจ

ระดับที่ 2 เป็นพฤติกรรมของเด็กในการตั้งใจแก้ปัญหา (แกะเทปที่ปิดฝากล่อง) อย่างกระตือรือร้น เมื่อแม่ชักชวนให้เด็กทำงานนั้น

ระดับที่ 3 เมื่อแม่ชักชวนให้เด็กแก้ปัญหาแล้ว เด็กไม่ตั้งใจทำงานหรือทำเพียงเล็กน้อยก็ส่งคืนให้แม่ช่วยทำ

ระดับที่ 4 เป็นพฤติกรรมที่เด็กมองดูแม่แก้ปัญหาหรือฟังแม่สอนให้เปิดกล่อง โดยที่เด็กไม่ได้ลงมือทำเอง

2. การแสดงความผูกพัน ได้แก่ การนั่งบนตักแม่ การเข้าไปกอดหรือจับมือแม่ไว้ เป็นต้น

3. การเข้าไปใกล้และถูกต้องตัว เป็นพฤติกรรมที่เด็กแสดงการเข้าไปใกล้หรือถูกต้องแม่หรือผู้ทำการทดลอง

4. การขอความช่วยเหลือ เป็นพฤติกรรมที่เด็กขอความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหา หรือขอร้องให้แม่หรือผู้ทำการทดลองเปิดกล่องให้ โดยอาจแสดงควยวาจาหรือท่าทาง

5. การขอการยอมรับ ชมเชย การให้กำลังใจ จากแม่หรือผู้ทำการทดลอง

6. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานทางอ้อม เป็นพฤติกรรมของเด็กที่ไม่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาโดยตรง เช่น เด็กเอาสกอตเทปไปทิ้ง เป็นต้น
7. พฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับงาน เป็นพฤติกรรมอื่น ๆ ของเด็กที่ไม่เกี่ยวกับการแก้ปัญหา เช่น เด็กเล่นตุ๊กตาของเขาเอง เป็นต้น
8. พฤติกรรมต่อต้านงาน ไม่ยอมทำ เป็นพฤติกรรมของเด็กในการปฏิเสธที่จะแก้ปัญหา

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การทดลองใช้เครื่องมือ
ก่อนทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ให้นำเครื่องมือไปทดสอบกับแม่และเด็กเล็กที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ มีระดับอายุเดียวกันและอยู่ในชนบทภาคกลาง เพื่อศึกษาปัญหาของการทดลอง การสังเกตและการจดบันทึกพฤติกรรมของแม่และเด็กโดยจับเวลาทุก 15 วินาที ในขั้นนี้ ได้ทำการทดลองกับแม่และเด็กเล็กในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 9 คู่ จากผลการทดลองใช้เครื่องมือนี้ได้รวบรวมปัญหาและข้อบกพร่องในการทดลอง นำมาแก้ไข ปรับปรุง และควบคุมสภาพการณ์ทดลองให้รัดกุมยิ่งขึ้น ตลอดจนวิธีการจดบันทึกพฤติกรรมของแม่และเด็กเล็กอย่างละเอียดในระหว่างทำการทดลอง
2. วิธีดำเนินการวิจัย
สร้างสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาขึ้น โดยใช้ขนมและของเด็กเล่นเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะแก้ปัญหา บรรจุขนมและของเด็กเล่นลงในกล่องพลาสติกที่จักไว้ปิดฝากล่องและพันรอบฝากล่องด้วยสกอตเทปใส 3 รอบ เพื่อให้ปิดแน่น เด็กจะต้องใช้เวลาและความพยายามในการแกะสกอตเทปที่ปิดฝากล่องไว้ถึง 3 ชั้น จึงจะเปิดกล่องออกได้ และได้สิ่งที่เด็กต้องการ ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่ยากสำหรับเด็กเล็กในการแก้ปัญหา เมื่อเปิดฝากล่องและพันด้วยสกอตเทปเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงยื่นกล่องให้แม่ และบอกกับแม่ของเด็กว่า "แม่จะทำอย่างไรก็ได้ให้เด็กเปิดฝากล่องออก และเอาขนมกับของเด็กเล่นไปได้"

ผู้วิจัยเริ่มจับเวลาเมื่อแม่รับกล่องไป สังเกตและบันทึกพฤติกรรมทั้งทางวาจา และท่าทางลงในแบบฟอร์มบันทึกพฤติกรรม ในการบันทึกพฤติกรรมแยกเป็นพฤติกรรมของแม่ และพฤติกรรมของเด็ก ตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ เมื่อมีการเปิดฝากล่องได้แล้ว หรือเมื่อ เด็กไม่สนใจหรือไม่ยอมทำอะไรเลยตลอดเวลา 15 นาที ก็ถือว่าหมดระยะเวลาของสภาพการณ์ ปัญหาที่จัดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) แจกแจงความถี่ของพฤติกรรมในสภาพการณ์แก้ปัญหาของแม่และเด็กเด็ก ทั้งทางวาจาและท่าทาง ลงในตารางวิเคราะห์ข้อมูล

2) เปลี่ยนความถี่ของพฤติกรรมแต่ละคำเป็นคะแนนตามเกณฑ์ในการให้ คะแนนจากตารางวิเคราะห์ข้อมูล

เกณฑ์ในการ เปลี่ยนความถี่ของพฤติกรรมเป็นคะแนน

1. ให้คะแนนพฤติกรรมของแม่และเด็กที่สอดคล้องกับพฤติกรรมในตาราง วิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางวาจาและท่าทาง

2. ในข้อรวมคะแนนของพฤติกรรมในแต่ละคำ ให้นำรวมความถี่ของ พฤติกรรมในแต่ละช่วงเวลา 15 วินาที โดยกำหนดให้ความถี่ 1 หน่วย เป็น 1 คะแนน

3. กำหนดคะแนนความต่อเนื่องกันของพฤติกรรมของแม่และเด็ก ถ้าพฤติกรรม ใดเกิดต่อเนื่องกัน 15 วินาที หรือนานกว่านั้น ให้คิดคะแนนเป็น 3 คะแนนต่อพฤติกรรม ที่เกิดต่อเนื่องกัน 15 วินาที ถ้าพฤติกรรมใดเกิดต่อเนื่องกัน แต่ไม่ถึง 15 วินาที ก็ให้ คิดคะแนนเป็นสัดส่วนกันตามที่กำหนดไว้

4. เวลาที่ใช้ในการแก้ปัญหา ถ้าใช้เวลาเร็วกว่าหรือนานกว่า 5 นาที ให้ปรับคะแนนที่ได้ในช่วงเวลานั้น เป็นคะแนนในช่วงเวลา 5 นาที โดยใช้สูตร $\frac{\text{คะแนนที่ได้} \times 5}{\text{เวลา (นาที)}}$ เนื่องจากช่วงเวลา 5 นาที เป็นช่วงเวลาที่แม่และเด็กส่วนมากสามารถ

แก้ปัญหาได้ภายในช่วงเวลานั้น จึงถือเอาเวลา 5 นาที เป็นค่าคงที่ในการปรับคะแนน

3) นำคะแนนของพฤติกรรมในแต่ละคำของแม่และเด็กมาคำนวณเป็นค่าร้อยละ

4) หาความแตกต่างของพฤติกรรมแต่ละด้านของแม่และเด็ก เมื่อเปรียบเทียบกันตามตัวแปรด้านเพศ ลำดับที่การเกิด และฐานะทางเศรษฐกิจ โดยใช้ $t - test$ ¹

¹ N.M. Downie and R.W. Heath, Basic Statistical Methods (Singapore : Harper & Row Publishers, 1970-), pp.172-180